

Henk Romijn Meijer. *Leuk dat je nog even langs bent geweest.* Meulenhoff

Tijdens de voorbije *Buchmesse* was de Nederlandse literatuur vooral vertegenwoordigd met een bepaald soort literatuur. Mulisch, Nooteboom, Claus, De Moor en Palmen, die in Frankfurt de meeste aandacht trokken, schrijven uitstekend leesbare romans en verhalen, maar realistisch in de traditionele zin van het woord is hun werk niet te noemen. Bij hen vinden we vaak ingewikkelde en fantastische constructies, voorzien van allerlei verwijzingen naar filosofie en andere literatuur, die het hoofd minstens evenzeer aan het werk zetten als het hart. Daarin onderscheiden zij zich van de zeer Nederlandse traditie van het ironisch realisme, die in Frankfurt onderbelicht is gebleven.

Begrijpelijk misschien, aangezien deze traditie ook in eigen land enigszins in diskrediet is geraakt, nadat te veel mindere goden zich eraan hadden vergrepen. Maar het zou oneerlijk zijn dat de traditie als zodanig te verwijten; voor Nescio, Elsschot en de vroege Reve, die er ook toe behoren, hoeft tenslotte niemand zich te schamen. Hetzelfde geldt voor Henk Romijn Meijer, wiens romans en verhalen op eervolle wijze in dit ironische en realistische gelid passen.

Het zou mij niet verbazen als de Duitse triomf van zijn collega's uit het andere kamp bij Romijn Meijer enig tandengeknars heeft veroorzaakt, want ontevredenheid met de smaak van het grote publiek is hem niet vreemd. Dat bleek een paar jaar geleden, toen hij via een nijdig artikel in *Maatstaf* Connie Palmens bestseller *De wetten* naar de vuilnisbak verwees ten gunste van de zijns inziens te weinig gewaardeerde verhalen van Helga Ruebsamen.

In dat artikel werd de lezer een mes op de keel gezet: hij moest kiezen, voor Palmen of voor Ruebsamen. Maar de vraag blijft of die keuze wel zo dwingend is als Romijn Meijer het probeerde voor te stellen. Ik geloof daar eigenlijk niets van: men kan evengoed van Palmen houden als van Ruebsamen, van Mulisch als van Romijn Meijer.

Typerend voor de huidige situatie van de literatuur is juist dat alle richtingen en stromingen naast elkaar bestaan, zonder dat een ervan noodzakelijkerwijs de voorrang krijgt. Elk boek verdient het op zijn eigen merites te worden beoordeeld. Voor Romijn Meijer getuigt dat wellicht van een verfoeilijke, al dan niet postmoderne ruimhartigheid, maar gelet op het overwicht van de andere soort literatuur, kan zijn eigen werk daar alleen maar van profiteren.

Zijn nieuwste boek is een roman, met de meteen al zeer ironische titel *Leuk dat je nog even langs bent geweest*. 'Leuk' zijn de visites immers allerminst die Jeanne, een vrouw van middelbare leeftijd, ongehuwd, zonder kinderen maar wel in het genot van een vriendin, aan haar bejaarde moeder brengt bij wie zij weinig begrip ontmoet voor haar moderne levenswandel. Voor de lezer, die van hun moeizame omgang getuige mag zijn, ligt dat anders. Maar ook hier is 'leuk' een ontoereikende kwalificatie; hoewel er beslist het nodige te lachen valt, zou ik liever van pijnlijk, navrant en - op sommige plaatsen - ontroerend willen spreken.

Romijn Meijer weet deze mixture van tegenstrijdige gevoelens feilloos bij de lezer op te roepen. En dat tamelijk rechttoe rechtaan, zonder zijn toevlucht te nemen tot enigerlei literaire of filosofische 'intertextualiteit', de paar geciteerde dichtregels

van Robert Lowell uitgezonderd. In zijn roman schetst hij, om het plechtig en algemeen te zeggen, het lot van de bejaarde die niet meer mee kan in de moderne verzorgingsstaat en de reactie daarop bij het jongere geslacht. Maar plechtig en algemeen kan de roman zelf onmogelijk worden genoemd.

De bejaarde moeder en haar dochter die Romijn Meijer beschrijft (gedeeltelijk van binnenuit, want de dochter treedt op als vertelster), zijn in elk opzicht concreet, levensecht, herkenbaar; en subtiliteit is bij hem het toverwoord dat zowel melodrama als plat realisme met succes buiten de deur weet te houden. In veertig korte hoofdstukjes ontstaan zo drie subtiele portretten: van de sinds de dood van haar man en haar kanariepiet in het leven verdwalende bejaarde, van haar dochter die er niet in slaagt haar moeders verwijten in overeenstemming te brengen met haar eigen zelfverwijt, en van een even levenslustige als gehaaide huishoudster die de hulpeloosheid van de oude vrouw benut om al haar spaarcentjes in te pikken.

Het literaire spel, waarin Mulisch c.s. excelleren, blijft bij Romijn Meijer zonder dubbele bodem, al speelt ook hij wel een beetje. Wanneer hij Jeanne (die in het verre Amsterdam bij een uitgeverij werkt) laat mijmeren over goedgeschreven verhalen waarin halverwege 'iets' zou moeten gebeuren, dan is het geen toeval als pal daarop de bewuste huishoudster wordt aangeduid als 'een personage dat iets nieuws aandraagt in het verhaal, een nieuwe richting suggereert, een nieuwe dynamiek'. En inderdaad: in de tweede helft van de roman verschuift de aandacht onmiskenbaar in de richting van haar tomeloze en in de grond meedogenloze geldzucht.

Het verschil zit hem vooral in de onnadrukkelijkheid van het spel. Bij Romein Meijer blijft het steeds iets terloops, iets schijnbaar bijkomstigs; het verhaal, dat het zonder spectaculaire plot moet stellen, gaat ondertussen zijn eigen natuurlijke gang. Het volgt de loop der gebeurtenissen, die na een gebroken heup en een hersenbloeding maar bij één ding kan uitkomen: de dood, gevolgd door de herinnering bij de nabestaanden.

Verrassend is hier niets aan. Maar dat is geen bezwaar, want de verrassing schuilt ergens anders: in de stilistische nuance, die van de roman als geheel een verzameling prachtige miniaturen maakt. Zo bijvoorbeeld wordt de bejaarde moeder op haar ziekbed beschreven: 'Diep ademend stak ze haar linkerhand in een woest gebaar uit naar de handgreep boven haar bed en hees zich een paar centimeter omhoog. Ze hield zich tellenlang zwevend boven het laken, dolle gezichten trekkend zonder mij uit het oog te verliezen'. En zo wordt de echtgenoot van de huishoudster onvergetelijk gemaakt: 'Het was een gezette man die onder het stuur opbolde als een gezwollen zandaardappel, een voorvechter van vette jus, een bescheiden levensgenieter'.

Hoewel de samenhang geen moment in gevaar komt, bewijst *Leuk dat je nog even langs bent geweest* zijn kwaliteit per alinea en zelfs per zin. Alinea's en zinnen vol trefzekere observaties, zonder een spoor van kunstig geflonker of ander literair vuurwerk. Of deze kwaliteit ook in Duitse vertaling kan worden behouden, weet ik niet, maar in het oorspronkelijke Nederlands zou zij iedereen die lezen kan in het oog moeten springen.

(de *Volkscrant*, 29-10-1993)